

Dirner Gusztáv 1855–1912

Századunk elején a Semmelweis-kultusz több évtizedes késést sietett pótolni. Hamvainak hazahozatala után tizenöt esztendővel (1906) felállított a fehér márvány szoborcsoport, elkészült a szép szecessziós emléklakett, tábla került az Apród utcai szülőházra, nevét megkapta az Újvilág utca, *Győry Tibor* gondozásában és fordításában megjelentek összegyűjtött munkái. Az igazságszolgáltatás szenvedélye fogta el az elfelejtésért nem felelő nemzedéket, a koronatanú kortársak és konok ellenfelek ekkor már nem éltek. A Semmelweis-emlék végrehajtó bizottsága 1909-ben összefoglaló könyvet adott ki a titkár *Dirner Gusztáv* szerkesztésében: „Szíves ajándécul szánta az 1909-évi augusztus havában Budapesten székelő nemzetközi orvosi kongresszus gynekológus szakosztálya tagjainak, hadd vigyék ezzel is nagynevű mesterünk dicsőségét messze földre, távoli tájakra, tengeren is túlra”. A bizottság tagjai: a modern magyar tudományos nőgyógyászatot megteremtő *Tauffer Vilmos* tanár, a gyorsírással és Goethe-relikviák gyűjtésével foglalkozó szülész-nőgyógyász *Elischer Gyula*, az „Előítéletek, népszokások és babonás eljárások a szüléskörében Magyarországon” c. könyv írója, *Temesváry Rezső* nőorvos, végül a bábaképző intézet igazgató *Dirner Gusztáv* magántanár.

Dirner ősei valószínűleg *Dürner* néven (l. Szinnyei) Németországból húzódtak le a Szepességbe. Ő maga már Gölnichányán született, *Semmelweis* halálakor tizesztendős. A tizennégy *Dirner* testvér közül a 9. kapta a hithovatartozást kifejező *Gusztáv Adolf* keresztnévet, később az utóbbi lemaradt. A *Dirner* család, mint általában a cipszerek, a magyart anyanyelvűvé akarták adaptálni, így *Gusztáv* Miskolcra került gimnáziumba. Azt követően az eperjesi kollégiumba járt, a felső négyet pedig idősebb orvostestvére segítségével a fővárosi evangélikus gimnáziumban végezte.

Gyakorló orvos testvérbátyja milyen pályára is inspirálhatta volna öccsét a még mindig orvos-szegény országban? Az 1879/80-as tanév végzősei között avatták orvosdoktorrá, utána egy esztendeig a fiziológus *Jendrassik Jenő* tanársegédje volt. Midőn 1881-ben *Markusovszky* szorgalmazására megnyílt a II. sz. szülészeti kóroda és élére a nagy tehetségű *Tauffer* került, *Dirner Gusztáv* az új munkahely toborzójai közt található. Néhai *Fekete Sándor* tanár könyvéből tudjuk, hogy *Tauffer* híres műtétjeinek *Dirner* volt az egyik asszisztense és precíz ismertetője. *Tauffer* tanár támogatásával 1886-ban elnyerte a Schordann-féle ösztöndíjat és Béctől Bostonig kétéves tanulmányi utat tett.

Érdekes útinaplója szétszórta az Orvosi Hetilapban, összefűzve könyv alakban is megjelent. E naplóból megtudható, hogy a Prágából Bécsbe került *Breisky*, *Semmelweis* egykori támadó ellenfele, ma (1887) az „egyik legpedásabb követője”. Továbbá, hogy a jénai *Schultze* bábakönyvét itthon a *Kézmárszkyé* csak német nyelvű fordításban tudta kiszorítani. Göttinga szülészeti klinikáján a tragikus sorsú *Michaelis* veje, *Schwartz* megkülönböztetett szeretettel és tömény klórszaggal fogadta. Nagy hatással volt rá Marburgban a *Credé*-utód *Ahlfeld* tanár, aki a szülésnél a régi jó angol mondást („to let be alone”) követte. A csecsemőosztályokon mindenütt a szájpenész után érdeklődött. *Ahlfeld* osztályán például ismeretlen volt. Marburgtól délre fordulva Strassburgon át Belgiumba ment, el volt ragadtatva Louvain egyetemének „heidelbergi” patinájától és a belga bábaiskolai rendszertől. Hollandiában a legidősebb leydeni egyetemről a legfiatalabb amszterdami klinikáig mind a négyet végigjárta (még Utrecht és Groningen). Boldogan állapította meg, hogy a „hollandiai forint a mienkkel egyenlő értékű”. Beszámolt az új Rijks-múzeum külön teremben kiállított orvostörténeti képanyagáról, ahol *Rembrandt* híres Tulp doktora mellett *Neck*, *Keyser*, *Elias*, *Froost*, *Pool* és *Backer* mesterek remekművei illusztrálják a medicinát.

Hollandiából a Trave „úszópalota” fedélzetén hajózott át Amerikába, hogy részt vegyen a nemzetközi orvoskongresszuson és széttekintszen a kontinensnyi államszövetség egyetlen orvosvilágában. Szerencsére rögtön akadt pártfogója a Mount Sinai kórházban sebészkedő hazánkfia, *Gerster Árpád* személyében, akinek pont akkor jelent meg a listerizmusról egy gazdagon illusztrált, praktikus rövid könyve. A kongresszus nyitásán maga *Cleveland* elnök is megjelent. Az előadók közül a következők voltak rá különösen nagy hatással: *Austin-Flint* (New York), aki a láz mechanizmusáról és orvoslásáról értekezett, *Simpson* (Edinburgh), aki az egységes nemzetközi gynaecologiai nomenklatúra szükségéről beszélt, egyelőre nem sok sikerrel, végül a tipikus jenki *Jackson*, aki a palliatív eljárások védelmében éles kirohanást intézett a vaginális hysterotomia ellen. *Dirner* önérzetét ez valószínűleg talibé találta, mert *Tauffer* tanár ekkor már több sikeres méhkiirtást közölt le, de hát érthető mód mister *R. Jackson* az Orvosi Hetilapot nem olvassa. Sőt! Nagy meglepetéssel nyugtázta (noha *Kossuth* kalapos képe már díszítette a papírdollá-

rokat), hogy Hungary nevű ország egyáltalán létezik. A heves vita később barátságát szelidült a Niagara felé futó kényelmes Pullmann-car egyik fülkájában.

Hazajövet a Hetilapban és szepességi szülőföldjén tartott élménybeszámolókat. Majd megjelent „A gátképzés új és egyszerű módszere”, valamint a „Therapeutikus irányok és mozgalmak a gynaecológiában” c. cikksorozata. A magyar orvosok és természetvizsgálók XXVI. vándorgyűlésén (Brassó, 1890) a női kankóról tartott összefoglaló referátumot mint meddőség okozó nagy csapásról. 1892-ben a „nőgyógyászati műtevést” tárgyköréből magántanárrá habilitálták, ugyanekkor jelent meg „A női vérzésről” c. kis monográfiája, amelyben a konyhasós víz izomösszehúzó—vérzéscsillapító hatását illetően *Kossa Gyulával* polemizál. *Dirner* 1897-ben került a pesti bábaképezde élére, évekig szerkesztette a *Magyar Bába-kalendárium* évi köteteit. A könyv a versbe szedett bábátízparancsolattal kezdődik, pl.: V.

„A kezed mindenkor nagyon tiszta legyen
Csöpp szenny se tapadjon körömön vagy ujjhegyen”
vagy VII.

„Türelemmel kell a méhlepényt kivárni,
A bába hibája; visszamarad bármi”.

Megtalálható benne a bábaeskü, a bábákat illető törvények, rendeletek, a szülésznők által nem üzhető mesterségek; hullamosás, bélszáritás, húsmérés, bőrnúzás stb. A szülési jegyzőkönyv 10. pontjában az elfogyott karbol mennyisége rögzítendő. A csecsemőtáplálásról *Bókay* tanár írt tömör ismertetést. Végül a könyv tartalmazza a bábák névjegyzékét. Nagyon érdekes, hogy a századfordulói Nagyvárad kiugró szellemi szintje még a szülésznők számából is kiolvasható, mert pl. míg a Körös-parti „fényvárosban” 76 bába volt, addig Miskolcon csak 13, de még Pozsonyban is csak 52.

Amikor 1891-ben a *Semmelweis* testét befo-gadó schmelzi temető kiürítésre került, *Markusovszky* és *Hirschler Ignác* hívták fel az özvegy figyelmét a hamvach hazahozatalára. Annak megtörténte után külön-külön a kari tanártestületben, valamint a Budapesti Orvosegyesületben *Semmelweis* emlékének méltó megünneplésére emlékbizottság alakult. Az előbbi elnöke *Kézmárszky*, az utóbbi *Markusovszky* volt. Ez utóbbi bizottságban találjuk kezdetről *Dirner Gusztávot*, akinek a bábaképezdei tanársága mellett ez lett a legfőbb feladatköre. Ő ajánlotta, hogy „életnagyságú szobra állíttassék és hogy *Semmelweis* munkái nemcsak magyarul, de főleg németül, esetleg angol nyelven újra kiadassanak”. *Dirner* lett 1893-ban a bizottság első titkára.

Kézmárszky tanár 1902-ben bekövetkezett halála után ő is megpályázta az I. sz. szülészeti tanszéket, amit végül *Bársony János* kapott meg. *Dirner* titkári szerepkörében 1903-tól újra megerősítették. A szobrot eredetileg *Fadrusz János* készítette volna, de közben meghalt, így *Stróbl Alajos* szobrasszal *Tauffer*, *Elischer* és *Dirner* vették fel a kapcsolatot. Ettől számítva *Győry* mellett *Dirner* az előkészítés egyik mozgatója. Előadást, díszbeszé-

A NEMZETKÖZI SEMMEIWEIS-EMLEK

BUDAPESTEN

A VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG MEGBIZÁSÁBÓL.

SZERKESZTETTE

Dr. DIRNER GUSZTÁV

TITKÁR

BUDAPEST

KIADJA A SEMMEIWEIS-EMLEK VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGA

1900

det nem tartott, de a „feltámasztó” *Hegar*, valamint *Duka Tivadár*, *Tauffer Vilmos* és *Győry Tibor* mellett ő is megkapta a *Berán Lajos* készítette Semmelweis-emlékérem ezüst változatát. Az 1909. június 28-iki utolsó ülésen e bizottság megbízta az emlékkönyv szerkesztésével. A Franklin Társulat még ugyanebben az évben kiadta a *Semmelweis* színes képével díszített szép kötetet. Mivel a több éves szervezőmunka és a bábaképezdei tanárság sok időt és erőt követelt, tanszéki igényeket tovább nem táplált. Szakmailag már nem publikált, megelégedett a szerény háttérrel 1912-ig, midőn szeretett szerepköréből jobblétre szenderült.

Neve pedig bekerült az anyák megmentőjéről szóló könyvek névmutatójába.

Szállási Árpád